

Document Version

Final published version

Citation (APA)

Singh, A., Bruninx, K., Romero Herrera, N. A., van Pijkeren, N. J., & van Leeuwen, G. E. (2025). *Goede ondersteuning van energiegemeenschappen is cruciaal voor succes*. Delft University of Technology. <https://doi.org/10.4233/uuid:47b58d6c-125a-462f-bd32-d1027917c86e>

Important note

To cite this publication, please use the final published version (if applicable). Please check the document version above.

Copyright

In case the licence states "Dutch Copyright Act (Article 25fa)", this publication was made available Green Open Access via the TU Delft Institutional Repository pursuant to Dutch Copyright Act (Article 25fa, the Taverne amendment). This provision does not affect copyright ownership. Unless copyright is transferred by contract or statute, it remains with the copyright holder.

Sharing and reuse

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download, forward or distribute the text or part of it, without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license such as Creative Commons.

Takedown policy

Please contact us and provide details if you believe this document breaches copyrights. We will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Goede ondersteuning van energiegemeenschappen is cruciaal voor succes.

Aanbevelingen

- **Gerichte scholing en helder verwachtingsmanagement voor leden van energiegemeenschappen zijn essentieel.** Door basisconcepten als netcongestie, systeemflexibiliteit en mogelijke neveneffecten van energiegemeenschappen beter toe te lichten, kunnen misverstanden over de rol van netbeheerders en overheid worden verminderd en drempels voor effectieve burgerparticipatie worden verlaagd.
- **Meer ondersteuning voor nieuwe energiegemeenschappen bij hun zoektocht door de complexe energiemarkt.** Dit vraagt om een eenvoudiger interface tussen energiegemeenschappen en de markt, én om regelgeving die hun informatiepositie versterkt, zodat zij goed onderbouwd kunnen beslissen of zij wel of niet aan de energiemarkt willen deelnemen.
- **Integratie van energiegemeenschappen in de bredere maatschappelijke context.** Veel gemeenschappen pakken tegelijk uitdagingen aan, zoals gezondheid, mobiliteit, stedelijke vergroening en welzijn. De overheid zou deze initiatieven beter moeten ondersteunen en in staat stellen zich te verbinden en aan te passen, in plaats van geïsoleerd te opereren, zodat kennisdeling en kruisbestuiving van ideeën worden bevorderd.

Inleiding en context

Er zijn echter verschillende punten die extra aandacht vragen om energiegemeenschappen écht succesvol te laten functioneren. In dit position paper geven we onze reactie op het recente rapport De rol van energiegemeenschappen in het energiesysteem (visiedocument). We benadrukken daarbij dat er meer aandacht moet worden besteed aan de behoeften van burgers en doen aanbevelingen voor maatregelen waarmee de overheid energiegemeenschappen toekomstbestendiger en beter op schaalbaar kan maken.

Begrip is een voorwaarde voor betekenisvolle participatie

Het Visiedocument erkent een gebrek aan technische kennis bij energiegemeenschappen, maar legt de nadruk vooral op de werking en doelen van deze gemeenschappen. Een minstens zo groot probleem is het gebrek aan basiskennis onder burgers (huidige of potentiële leden van energiegemeenschappen) over fundamentele kenmerken van de energietransitie, zoals netcongestie, flexibiliteit en vraagsturing. Hoewel oplossingen zoals Local4Local ondersteuning bieden voor het beheer en professionalisering van energiegemeenschappen, laat ons praktijkonderzoek zien dat een gebrek aan kennis over deze basisconcepten leidt tot verwarring over de rollen en voordelen van energiegemeenschappen. Deze kenniskloof kan ook negatieve beelden creëren over de intenties van netbeheerders en de overheid. Als mensen een systeem niet vertrouwen, doen zij daar niet gauw vrijwillig aan mee. Daardoor blijft het een belemmering om energiegemeenschappen op grotere schaal en voor langere tijd in te zetten om lokale energieproblemen op te lossen.

Veel leden zijn zich niet bewust van belangrijke onbedoelde gevolgen van energiegemeenschappen

In het Visiedocument wordt uiteengezet welke rol energiegemeenschappen spelen en welke ondersteuningsmechanismen hun werking mogelijk maken. Hoewel wij deze initiatieven ondersteunen, wijzen wij op onvoorziene economische en sociale gevolgen. Lokaal energiedelen vraagt om extra coördinatie en besluitvorming buiten reguliere marktprocessen, wat administratieve lasten en organisatorische druk oplevert. Hierdoor kunnen financiële voordelen voor leden beperkter uitvallen dan verwacht. Ook kunnen gemeenschapswaarden onder druk komen te staan wanneer financiële afwegingen domineren, wat de motivatie en onderlinge solidariteit aantast. Daarnaast horen wij in ons veldonderzoek dat potentiële energiegemeenschappen vrezen dat een koppeling met energiemarkten vooral grote bedrijven zou bevoordelen, ten koste van burgers. Overheidsbeleid zou daarom sterker moeten inzetten op realistisch verwachtingsmanagement, zowel over mogelijke financiële opbrengsten als over effecten op sociale waarden binnen de gemeenschap.

Vooruitkijken: communicatie, ondersteuning & systeemaanpak

Zorg voor duidelijke en toegankelijke communicatie en educatie voor leden van energiegemeenschappen

De overheid, netbeheerders en de energiegemeenschappen dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor toegankelijke en heldere communicatie en scholing richting (potentiële) leden. Wij bevelen aan om de voordelen én risico's van lidmaatschap op een begrijpelijke, creatieve en laagdrempelige manier inzichtelijk te maken, zonder (technisch) vakjargon. Communicatie moet bovendien doorlopend zijn en niet beperkt blijven tot eenmalige introductiemomenten. Daarnaast pleiten wij voor het creëren van veilige, inclusieve ruimtes voor dialoog, en experimenten. Dit bevordert 'leren-door-te-doen' en stelt deelnemers in staat om goed geïnformeerde beslissingen te nemen en hun zorgen te delen. Dit helpt de overheid en netbeheerders helpt om de sociale en culturele context van uitdagingen (zoals weerstand tegen deelname) tijdig en beter te begrijpen. Kennisdeling moet niet beperkt blijven tot technische onderwerpen, maar dient ook sociale en organisatorische vaardigheden te omvatten, zoals lokale bestuurspraktijken, interne regels en besluitvorming en de integratie van nieuwe leden. Dergelijke interacties versterken vertrouwen op lange termijn en bevorderen betekenisvolle deelname. Ten slotte bevelen wij aan om aandacht te besteden aan startende energiegemeenschappen, door meer nadruk te leggen op hoe sociale, culturele en economische baten en risico's worden herverdeeld.

Ondersteun deelname van gemeenschappen in de energiemarkt

Wanneer energiegemeenschappen deelnemen aan traditionele energiemarkten als nieuwe speler, moeten zij navigeren in een complex systeem dat wordt gedomineerd door gevestigde marktpartijen. Daarom is het noodzakelijk om de deelname van energiegemeenschappen aan energiemarkten te vereenvoudigen en beter te ondersteunen. Dit kan worden bereikt door betere mechanismen voor participatief gegevensbeheer die transparantie en eerlijke informatie-uitwisseling garanderen.

Daarnaast vindt deelname aan energiemarkten op 'opt-in' basis plaats en het moet helder zijn dat niet elke energiegemeenschap dezelfde markttrollen hoeft te vervullen of dezelfde diensten hoeft te leveren.

Benader gemeenschappen systemisch

Veel gemeenschappen richten zich niet op een thema, maar pakken meerdere maatschappelijke uitdagingen tegelijk aan, zoals gezondheid, mobiliteit, vergroening en welzijn. Een systematische aanpak betekent dat zij waarden integreren, praktijken uitwisselen, zelf-organiserend zijn, samen leren en co-financieren om lokale uitdagingen domein-overstijgend aan te pakken. De overheid zou deze brede en integrale

aanpak beter moeten ondersteunen en mogelijk maken. Vooral omdat veel gemeenschappen nu al op deze manier werken, of zouden willen werken, maar tegen versnipperde regelgeving en beperkte mogelijkheden voor samenwerking aanlopen. Op de lange termijn kan de overheid structurele kennisdeling stimuleren, kruisbestuiving van ideeën mogelijk maken en synergiën benutten om meerdere uitdagingen tegelijk aan te pakken en burgers samenhangende voordelen te bieden.

Verdere betrokkenheid

Ons veldonderzoek onder lokale energiegemeenschappen en buurten in Nederland biedt waardevolle inzichten in de behoeften van burgers die hierin actief zijn. Deze behoeften worden door overheid en netbeheerders nog vaak over het hoofd gezien of onvoldoende begrepen, terwijl ze cruciaal zijn voor het succes van energiegemeenschappen. Wij nodigen u graag uit om onze aanbevelingen verder met ons te bespreken en gezamenlijk mogelijke oplossingen te verkennen.

Ondertekend namens het TU Delft PowerWeb Institute,

Dr.ir. Abhigyan Singh, Assistant Professor *Design Anthropology for Social Change*, Faculteit Industrieel Ontwerpen

Dr.ir. Kenneth Bruninx, Associate Professor *Energy Systems and Market Modeling*, Faculteit Technologie, Beleid en Management

Dr. Natalia Romero Herrera, Associate Professor *Justice and Learning in the Energy Transition*, Faculteit Industrieel Ontwerpen

Dr. Nienke van Pijkeren, Post-doc *Social geography and Health*, Faculteit Industrieel Ontwerpen
Gijs van Leeuwen, PhD Candidate, Faculteit Industrieel Ontwerpen

Mocht u vragen hebben, neem dan gerust contact op met Yumiko Henneberry via y.k.c.henneberry@tudelft.nl of OC 3S 54 57S8.

Over PowerWeb Institute

Het PowerWeb Institute van de TU Delft doet onderzoek naar het elektriciteitsnetwerk van de toekomst. Onze wetenschappers kunnen bijdragen aan het verminderen van de ergste gevolgen van netcongestie door de uitdaging vanuit een technisch en sociaal perspectief te bekijken. Samenwerking kan leiden tot betere oplossingen en beleidskeuzes. De missie van de TU Delft is om impact te maken voor een duurzame samenleving door middel van onderzoek en innovatie.

Meer informatie over het PowerWeb Institute vindt u hier: <https://www.tudelft.nl/powerweb>